

DÉL-AMERIKÁBÓL JÖTTEK

Olyan növényeket mutatunk be, amelyeket már megszoktunk a kertünkben, a teraszunkon vagy a lakásunkban, évről évre ültetjük őket és élvezzük szépségüket. De vajon tudjuk-e, hogy honnét származnak, hol van az őshazájuk? Ezúttal Dél-Amerikából származó növényeket gyűjtöttünk össze.

Dél-Amerikában található a világ legnagyobb összefüggő trópusi esőerdeje. A Föld legvízgazdagabb folyója, az Amazonas fél Európanyi területen kanyarog. A folyó vízgyűjtő medencéje bolygónk leggazdagabbja a növénytípusok tekintetében, hiszen 500 ezer különböző növényfaj, ezen belül 75 ezer különbözőféle faj található ezen a területen. A dzsungelben epifitonok, azaz fán lakó növények, broméliák, orchideák, páfrányok, liánok tömege, illetve kaucsukfa, fügefajok, paradíó, pálmafélék sokfélesége található. Dél-Amerika az orchidea-

VESZÉLYEZTETETT ZÓNÁK

Vannak a világon olyan vidékek, melyek éghajlata teljesen egyedi és megismételhetetlen, a növény- és állatviláguk pedig kiemelten gazdag, ugyanakkor a fajok több mint 70 százalékát kipusztulás veszélyezteti az emberi tevékenység miatt. Ezeket hívjuk biodiverzitási hotspotoknak. Harminc elismert hotspot közül a legnagyobb, amely bolygónk flórájának egyhatodát öleli föl, Dél-Amerikában, az Andok trópusi vidékein található.

Napimádó, de nyáron mindennap öntözzük

Nálunk az 1800-as évek óta ismert a golgotavirág

vadászok egyik legfőbb célpontja. A Brazíliánál a fás-füves szavanna terül el, a kontinentális klímazónában és a délnyugati óceáni területen pedig lombhullató és vegyes erdők. Sivatos területein a kaktuszok a legjellemzőbbek. Az emberiség által jelenleg fogyasztott élelmiszerek alapanyag-növényeinek 90 százaléka Dél-Amerikából származik.

A kerti petúnia

Egyik legnépszerűbb egynyári balkonvirágunk, a petúnia (*Petunia x hybrida*) Párizsban kezdte Európát meghódító utazását. Ide érkezett 1824-ben két petúniafaj Dél-Amerikából, melyek felkeltették a kerté-

szek figyelmét, ezért nemesítésbe kezdtek a két faj keresztezésével. Manapság megszámlálhatatlan fajtája létezik, bokros és csüngő, szimpla és telt virágú, illatos, fehér, lila, piros, rózsaszín, sárga és ezeknek a tulajdonságoknak sok-sokféle ötvözete.

Igazi nap- és melegimádó dísznövény, mely árnyékban szerényebben virágzik. Laza, tápanyagdús talajba ültessük, és rendszeresen tápoldatozzuk a bőséges virágzás reményében. Lényeges, hogy nyáron mindennap egyszer vagy kétszer öntözzük meg vagy merítsük vízbe a kaspót, hogy a vékony ágacskák elegendő vizet kapjanak, és ne száradjon el a tövük. A pangó vizet azonban nem szereti a petúnia, ha hosszabb ideig víz-

ben áll, a gyökere elrohad. Az egyszerű virágú fajtákat magról is szaporíthatjuk, és el is vetik a magjukat egyik évről a másikra. A látványos nagyvirágú vagy csüngő petúniafajtákat csak palántáról vagy hibridmagról nevelhetjük.

Golgotavirág

Spanyolországban már 1569-ben említik a golgotavirágot, vagy passióvirágot (*Passiflora*), amely Magyarországon valószínűleg csak az 1800-as években jelent meg először. A nevét a Golgota hegyről kapta, amelyen Krisztust keresztre feszítették. A virágja, mely reggel még bimbóként díszel az in-

A petúnia 1824-ben kezdte európai pályafutását

...ÉS A TÖBBIEK

- Kultúrnövények: kukorica, avokádó, amaránt, bab, kakaó, chiamag, papaya, földimogyoró, paprika, ananász, quinoa, burgonya, tökfélék, napraforgó, édesburgonya, paradicsom, dohány, kaucsukfa, vanília, kávé.

Vanília

- Beltéri dísznövények: hellikónia, amazonasi tündérrózsa, golgotavirág, orchideák, broméliák, filodendron.
- Kerti virágok: petúnia, perui földi-cseresznye, bársonyvirág (büdöske), díszdohány, angyaltrombita, vanliavirág, sétányrózsa, mexikói napvirág, dália, óriásvirágú mocsármályva.

FOTÓ: THALMEINER TÜNDE, CSATLÓS NORBERT

Kertben is kipróbálhatjuk a golgotavirág nevelését

Broméliák

dákon, estére már lehullatja szirmait. Ez a folyamat ihlette a növény elnevezését.

Ez a vékony indájú kúszónövény jól tűri a napot, sőt tűző napon virágzik a legbőségesebben, de árnyékban is nevelhető. Magyarországon elsősorban szobanövényként tartjuk teljes biztonságban, de tavasszal kihelyezhetjük a teraszra vagy a kertbe, hogy erősödjön. Kertben is kipróbálhatjuk, akár kerítésre felfuttatva fagytól védett helyen, télen viszont takarjuk le a tövet lombbal. A tápanyagdús, laza szerkezetű, meszes talajt kedveli, és bőséges virágzással hálálja meg a tápanyag-utánpótlást. Ehető termésének neve fajtól, fajtától függően változó – passiógyümölcs, csengő granadilla vagy maracuja.

A braziliai *Passiflora macrocarpa* termése a 4 kg-ot is eléri, és limonádét készítenek belőle. Magyarországon csak mesterséges beporzással hoz termést, ecsettel kell a virágot ráhordani a bibére. Magról, hajtásdugványról, illetve bujtással szaporítható.

Broméliák

A broméliafélék (*Bromeliaceae*) 2000 különböző fajból álló népes családja Dél-Amerika őserdeiben honos. Látványos, egzotikus, színpompás virágzataik és könnyű gondozásuk miatt rendkívül kedvelt szobanövények. A virágzatok előregedése után csak a levélrózsák maradnak meg, melyek önmagukban

is szépek. A kertészetekben nagyon speciális technológiákkal veszik rá a broméliákat a virágzásra, lakásban ezt nem tudjuk megismételni. A sokféle hibridet nemesítéssel hozták létre, Magyarországon elsőként *Magyar Gyula* szelektált broméliafajtákat. Ha olyan növényt keresünk, mely kevés gondozás mellett akár 2 hónapig is virágzik akár a lakás legeldugottabb vagy fény nélküli előszobájában, akkor virágzó broméliát vásároljunk. Egyetlen igénye, hogy a talaja mindig nedves legyen és még a levélrózsába is tölthetünk vizet. Szaporításuk az anyanövények mellett sarjadó kis növénykékké külön cserépbe ültetésével lehetséges.

Thalmeiner Tünde